

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

SKRIVELSE
2023-11-30

Ärendenummer:
NV-02554-18

Förslag till nationalpark i Nämdöskärgården

Förord

Sveriges nationalparker ska trygga naturens mångfald och ge besökare möjlighet att uppleva och njuta av naturen. I en nationalpark är naturen skyddad och får inte exploateras. Det innebär att vi bevarar ett naturarv åt nuvarande och kommande generationer. Nationalparkerna bevarar ett urval av unika landskap som tillsammans bildar en helhet över landet. Parkernas natur är storslagen eller särpräglad och har höga värden.

Sveriges nationalparker lockar många människor till naturupplevelser och får stor uppmärksamhet nationellt och internationellt. En nationalpark ger uppmärksamhet och är en tillgång för trakten, kommunen, länet och Sverige.

Ett mark- eller vattenområde som tillhör staten får efter riksdagens medgivande av regeringen förklaras som nationalpark i syfte att bevara ett större sammanhängande område av viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd eller i väsentligt oförändrat skick¹. När regeringen, efter riksdagens medgivande, beslutar om att bilda en ny nationalpark kompletteras nationalparksförordningen² med nationalparkens namn, en mening som utgör nationalparkens syfte, avgränsningen av området samt vem som är förvaltare.

Den föreslagna nationalparken i Nämöskärgården ligger i Värmdö kommun, Stockholms län. Den omfattar en areal om 31 900 hektar, varav 97 procent är hav. Havsområdet är variationsrikt med stora skillnader i djup, vågexponering och olika typer av botten. Landarealen fördelas på ett tusental öar, kobbar och skär som till största delen är skyddade idag genom Bullerö naturreservat och Långviksskärs naturreservat.

Idag finns det 30 nationalparker i Sverige. En av dessa, Kosterhavets nationalpark, är en marin nationalpark som representerar den marina miljön i Västerhavet. Förslaget om Nämöskärgårdens nationalpark innebär att Sverige kan få ytterligare en marin nationalpark. Den kommer att representera Östersjöns unika ekosystem.

Det förslag som redogörs för i denna skrivelse och de synpunkter som kommer in ska ligga till grund för Naturvårdsverkets hemställan till regeringen om att bilda en nationalpark i Nämöskärgården.

¹ Miljöbalken 7 kapitlet 2 §

² Nationalparksförordningen (1987:938)

Innehåll

FÖRORD	2
1. INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Genomförande	6
1.3 Fortsatt arbete med förslaget	6
2. FÖRSLAG TILL NATIONALPARK	7
2.1 Allmänna uppgifter	7
2.2 Naturförhållanden	8
2.3 Kulturmiljön	8
2.4 Friluftsliv och besökare	9
2.5 Nationalparkens namn	10
2.6 Avgränsning av nationalparken	10
2.7 Nationalparkens syfte	10
2.8 Natur- och upplevelsevärden	11
2.8.1 Naturvärden i nationalparken	11
2.8.2 Upplevelsevärden i nationalparken	12
2.9 Förvaltare av nationalparken	13
3. FÖRVALTNING AV NATIONALPARKEN	14
3.1 Mål för områdets förvaltning	14
3.2 Kritiska påverkansfaktorer	15
3.3 Regler i nationalparken	17
3.3.1 Regleringar genom föreskrifter	17
3.3.2 Andra regleringar	19
3.4 Skötsel av nationalparken	19
3.4.1 Skötsel av områdets värden	19
3.4.2 Naturvägledning, tillgänglighet och service för besökare	20
3.4.3 Istandsättning av entréer och informationsplatser	21
3.4.4 Delaktighet i förvaltningen	21
3.4.5 En samlad skötselplan för området	22
3.4.6 Tillsyn av nationalparken	22
4. KONSEKVENSBESKRIVNING	23
4.1 Konsekvenser för hushållning av mark och vatten	23
4.2 Konsekvenser för skydd av natur- och upplevelsevärden	23
4.3 Konsekvenser för friluftsliv och naturturism	24
4.4 Konsekvenser för rättighetshavare	25
4.5 Konsekvenser för näringsliv och Stockholmsregionen	26

4.6	Konsekvenser för statliga myndigheter	26
4.7	Konsekvenser för kommunen	26
	BILAGA 1: FÖRESLAGEN GRÄNS FÖR NATIONALPARKEN	27
	BILAGA 2: FASTIGHETSÄGARE	28
	BILAGA 3: ÖVRIGA KARTOR	29

1. Inledning

1.1 Bakgrund

I Naturvårdsverkets nationalparksplan från 2008 föreslås Nämndöskärgården som ny nationalpark tillsammans med 13 andra förslag. Den motivering som anges i nationalparksplanen lyder:

”Nämndöskärgården har mycket höga kvalitéer som oexploaterad, representativ och biologiskt värdefull skärgård med zoneringsplan från mellan- till ytterskärgård. Området är även värdefullt marint landskap, utpekat som BSPA-område (Baltic Sea Protected Area) till HELCOM (Helsingforskonventionen)³. Det har genom sin storlek, belägenhet, och naturhamnar goda förutsättningar att motta besökare. Sammantaget är området väl värt att inrätta som nationalpark i Stockholms skärgård och den marina regionen Norra Östersjön.”⁴

År 2016 bad Länsstyrelsen i Stockholms län, Värmdö kommun och Skärgårdsstiftelsen Naturvårdsverket att starta upp arbetet med en nationalpark i Nämndöskärgården. Arbetet med att ta fram ett förslag till nationalpark startade 2020 efter en utredning om förutsättningarna för arbetet som stämde av med ovan nämnda aktörer samt Havs- och vattenmyndigheten.

Det område som har utretts omfattar drygt 37 000 hektar. I utredningsområdet ingår det som pekades ut i nationalparksplanen samt ytterligare ett större havsområde österut. Motivet för att ta med havsområdet var att inkludera en större del av födosöksområdena för Nämndöskärgårdens sjöfåglar och fiskar samt att få ett relevant skydd av marina arter.

Parallellt med arbetet att ta fram ett förslag till en nationalpark har Värmdö kommun i samverkan med Länsstyrelsen i Stockholms län genomfört en omlandsanalys för att kartlägga hur lokalbefolkningen på Nämndö skulle kunna dra nytta av eller påverkas av förslaget⁵. Det pågår också ett arbete med att ta fram ett förslag till biosfärsområde⁶ runt Nämndö, vilket kommer omfatta nationalparken. Arbetet bedrivs av en förening på Nämndö och finansieras av WWF⁷. Arbetet har resulterat i en förstudie som ska ligga till grund för att ansöka om att bli kandidat område.

³ Baltic Sea Protected Area under Helsingforskonventionen benämns numer HELCOM Marine Protected Area

⁴ Naturvårdsverket 2008. Nationalparksplan för Sverige. Långsiktig plan

⁵ Värmdö kommun och Länsstyrelsen i Stockholm 2022. Omlandsanalys av Nämndö skärgård

⁶ Biosfärområden är ett verktyg inom ramen för UNESCO:s vetenskapliga program "Man and the Biosphere" (MAB). Läs mer på Naturvårdsverkets hemsida om biosfärsområden

⁷ Nämndö Green Archipelago, läs mer på <https://www.greenarchipelago.se>

1.2 Genomförande

Naturvårdsverket genomför arbetet i projektform. Projektet genomförs i samverkan mellan Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Stockholms län, Havs- och vattenmyndigheten samt Värmdö kommun. De fyra organisationerna finns representerade i projektets styrgrupp och projektgrupp.

De huvudsakliga aktiviteterna inom projektet är att köpa in mark och vatten samt att ta fram och sammanställa kunskap om områdets värden, hur området nyttjas idag och vilka sakägare och intressenter som berörs av förslaget. Underlagen ligger till grund för förslaget till nationalpark samt förslag till föreskrifter och skötselplan. Inom projektet ingår också att ta fram en plan för naturvägledning⁸ och genomföra invigningen.

Under arbetet har projektet haft kontakt med myndigheter, intresseorganisationer, föreningar och allmänhet. Syftet har varit att inhämta kunskap och erfarenheter för att utforma förslaget. Det har genomförts informationsmöten för allmänheten, markägare, olika föreningar och grupper. En projektwebbsida har uppdaterats löpande under projektets gång. Informationsbrev till allmänheten och föreningar har skickats ut digitalt. Sakägare har också kontaktats per brev. Temamöten och workshoppar har arrangerats för att skapa delaktighet kring särskilda frågeställningar, exempelvis kring områdets värden, förslag på föreskrifter och i framtagande av teman för naturvägledning. Projektet har också deltagit i andra sammanhang för att sprida information om projektet till exempel på möten inom Värmdö skärgårdsråd⁹ och vid tillfällen som båtmässan Allt om sjön.

Detta förslag till nationalpark är resultatet från utredningar, samråd samt inkomna synpunkter.

1.3 Fortsatt arbete med förslaget

De yttranden som kommer in under remisstiden kommer sammanställas och ligga till grund för det förslag till nationalpark som Naturvårdsverket skickar till regeringen. Naturvårdsverket planerar att hemställa om att nationalparken bildas under 2024 och att nationalparken invigs under 2025.

Regeringen kan fatta beslut om att bilda nationalparken efter riksdagens godkännande. När nationalparken har bildats ska Naturvårdsverket ta beslut om föreskrifter och skötselplanen. Förslaget till föreskrifter och skötselplan kommer beredas vidare under våren 2024. Det avses sändas på remiss före sommaren 2024.

⁸ Naturvägledning ska bidra till att människor utvecklar sin relation till naturen och kulturlandskapet

⁹ Värmdö skärgårdsråd är ett rådgivande organ till kommunstyrelsen i Värmdö kommun. Syftet med rådet är att säkerställa ett kontinuerligt samarbete mellan kommunen och nyckelorganisationer i skärgården

2. Förslag till nationalpark

2.1 Allmänna uppgifter

Läge:	I mellersta Stockholms skärgårds yttre delar strax öster om Nämdö ca 4 mil från Stockholms centrum.
Län:	Stockholms län
Kommun:	Värmdö kommun
Gränser:	Enligt bifogad karta (bilaga 1)
Areal:	31 800 hektar varav 30 900 hektar vatten och 900 hektar land
Naturgeografisk region:	Stockholms ytterskärgård
Maringeografisk region:	Norra Östersjön
Natura 2000-område:	Bullerö-Bytta (SE0110088)
Helcom MPA:	Bullerö-Bytta (Helcom MPA-ID 191)
Fastighetsägare:	Staten genom Naturvårdsverket (se kommenterar bilaga 2). Området innefattar allmänt vatten.
Riksintressen:	Miljöbalken 3 kapitel: friluftsliv, naturvård, kulturmiljövård, kommunikationer (sjöfart), totalförsvar (hindersfrihet), energiproduktion (vindbruk) ¹⁰ Miljöbalken 4 kapitel: samlade natur- och kulturvärdena i kustområdet och skärgården, Natura 2000 ¹¹
Naturresevat:	Bullerö naturresevat (NVR ID 2002203); Långviksskärs naturresevat (NVR ID 2000876)
European Diploma:	Bullerö and Långviksskår naturresevat (nr 28: 1988) ¹²

¹⁰ Enligt miljöbalken 3 kapitel 6 § avseende naturvård, friluftsliv och kulturmiljövård, 8 § avseende kommunikationer och energiproduktion samt 9 § avseende totalförsvar

¹¹ Enligt miljöbalken 4 kapitlet 1, 2, 4 samt 8 §§§§

¹² Bernkonventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter vilken sorterar under Europarådet tilldelar sedan 1960-talet utmärkelsen "European Diploma for Protected Areas"¹² till juridiskt skyddade naturområden som utgör ett exceptionellt europeiskt intresse vad gäller bevarande av biologisk, landskaps- eller geologisk diversitet men även av kulturell betydelse, och som förvaltas på ett exemplariskt sätt

2.2 Naturförhållanden

Skärgården längs svenska Östersjökusten och vidare över till Finland utgör världens största sammanhängande skärgårdsområde. Den föreslagna nationalparken utgörs av två ögrupper som ligger på rad i det yttersta havsbandet och ytterligare en ögrupp i den anslutande mellanskärgården samt ett stort havsområde öster om öarna.

Landskapet är representativt för regionens sprickdalsterräng med en stor topografisk variationsrikedom som sträcker sig över och under ytan. Berggrunden domineras av gnejsiga graniter. Havsområdet kännetecknas av en stor variation i djup, exponering och bottenstrukturer. Runt öarna dominerar stora grunda områden. Till de värdefulla miljöerna hör havsvikar som hyser karakteristiska kärlväxter och kransalger samt hårbottenar med blåstångsbälten, rödalger och blåmusselbäddar. Utsjöområdet domineras av djupa mjukbottenar. Området är viktigt för den biologiska mångfalden. Det utgör livsmiljöer, födosöksområden och lek- och uppväxtområden för ett stort antal arter.

Skärgårdslandskapet över ytan karakteriseras av låga öar, skär och kala, slipade hållar. Vegetationen i mellanskärgården består främst av talldominerad gles hållmarksskog. Ytterskärgården ingår i den maritima lövskogszonen där det på de större öarna finns frodiga skogar med björk och al. Fågellivet är rikt både till art- och individantal.

Östersjön präglar klimatet i området. Jämfört med fastlandet är vintrarna varmare, vårarna sena och lövsprickningen sker ofta flera veckor senare. Medeltemperaturen i skärgården är den högsta i länet. Antalet soltimmar är högt. Vegetationsperioden är trots det kortare än i Mälardalen.

Liknande natur finns även i andra delar av Stockholms skärgård men inte med samma kvaliteter vad gäller ett större sammanhängande oexploaterat område som innefattar både mellan- och ytterskärgård.

2.3 Kulturmiljön

Nationalparken ligger i ett kulturhistoriskt landskap där människan har varit närvarande ända sedan öarna steg ur havet. De små, karga och vegetationsfattiga skären visar på fiskets förutsättningar i havsbandet. Kust- och skärgårdsmiljön visar levnadsbetingelser i ytterskärgården i forna tider, med permanenta bosättningar baserade på jordbruk, jakt och fiske.

De äldsta kända skriftliga uppgifterna om gårdar och platser kommer från sen medeltid. Arkeologiska lämningar både på land och i vatten domineras av lämningstyper med anknytning till fiske, jakt, navigering och sjöfart. Utskärens roll

som fiskeplatser och säsongsfiskelägen märks till exempel av husgrunderna på Hallskär, som var ett kronofiske¹³.

Motivet till att delar av området är av riksintresse för kulturmiljövården är bland annat de permanenta bosättningarna på Bullerö och Långviksskär tillsammans med det småskaliga odlingslandskapet. Byarna består av välbevarad bebyggelse från 1800-talet och början av 1900-talet. Bebyggelsen ligger väl skyddad av klippor i anslutning till naturligt skyddade hamnar. Det småskaliga odlingslandskapet runt bebyggelsen med stenhägnader i trånga dalgångar skildrar de historiska förhållandena för skärgårdsbönderna i havsbandet.

Torpen Hamnskär, Skogavik, Brunskär och Rågsjärn etablerades av Östanviks gård på Nämndö i slutet av 1700-talet. Än idag finns alla torp utom Brunskär kvar. Torpet på Rågsjärn är statligt byggnadsminne¹⁴.

Skärgårdsmiljön uppmärksammades av och blev ett av de huvudsakliga motiven för konstnärer under 1800-talets slut och det tidiga 1900-talet.

2.4 Friluftsliv och besökare

Nationalparkens natur- och kulturvården gör området attraktivt för friluftslivet. Landskapets variation av större och mindre öar, den goda tillgången till naturhamnar och närheten till farleder för fritidsbåtar gör området relativt lättillgängligt för besökare trots sitt läge i det yttre havsbandet.

Besökarna fördelar sig relativt jämnt över området, vilket kan förklaras av att åtminstone två tredjedelar av besökarna färdas med fritidsbåt. Bullerön med sin genuina bymiljö är sedan lång tid tillbaka ett uppskattat besöksmål. Hit har det i drygt tio år varit möjligt att åka med kollektivtrafik i form av Bullerölinjen, vilket gör området tillgängligt för fler kategorier av besökare.

Idag är det främst befolkningen i regionen som nyttjar området för rekreation och friluftsliv. Under 2022 gjordes omkring 50 000 besök i området (ett besök kan motsvara en eller flera dagar)¹⁵. 75 procent av besöken sker under juni, juli och augusti. En stor majoritet av besökarna kommer från Stockholms län (mer än 80 procent) och med egen båt (mer än 70 procent)¹⁶. Besökarna ägnar sig främst åt aktiviteter såsom att bada och sola eller ha picknick. Många övernattar i egen båt eller tält. Det är också vanligt att besöka utställningen i jaktstugan, gå natur- eller kulturstig och bada bastu om besöket är på Bullerö.

¹³ Kronan hade längre tillbaka i tiden äganderätt över alla större vattendrag och skärgårdarna med tillhörande fiske. Detta var grunden för beskattningen av fiskerinäringen

¹⁴ Läs mer i bebyggelseregistret på Riksantikvarieämbetets hemsida <https://bebyggelseregistret.raa.se/>

¹⁵ Läs mer i rapporten Besöksanalys för Nämndöskärgården uppföljning (2022) på projektets hemsida: <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/natur-och-landsbygd/skyddad-natur/bildande-av-en-nationalpark-i-namdoskargarden.html>

¹⁶ Läs mer i rapporten Besökarundersökning i Nämndöskärgården (2021) på projektets webbsida: <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/natur-och-landsbygd/skyddad-natur/bildande-av-en-nationalpark-i-namdoskargarden.html>

2.5 Nationalparkens namn

Nationalparken föreslås heta Nämndöskärgårdens nationalpark.

Vid namnsättningen av nationalparken ska god ortnamnsed tillämpas¹⁷. Det innebär att nationalparkens namn bör överensstämma med den godkända stavningen av befintliga ortsnamn alternativt den godkända stavningen av namn på lokala geografiska företeelser som sjöar, våtmarker och liknande.

Området ligger i Nämndö socken, strax öster om Nämndö som är en av skärgårdens kärnöar med fast kollektivtrafik och en bofast befolkning. Fisket i området har varit en viktig grund till varför människor bosatt sig på och omkring Nämndö.

Två av områdets större öar, Bullerö och Långviksskär, ger idag namn åt befintliga naturreservat. Dessa är geografiska namn som inte representerar nationalparken som helhet.

2.6 Avgränsning av nationalparken

Nationalparken föreslås omfatta fastigheter som ägs av staten inom Bullerö naturreservat, Långviksskärs naturreservat samt det område som idag utgörs av samfälligheten Västerby s:6. Därutöver omfattar avgränsningen ett större havsområde som utgörs av allmänt vatten öster och söder om fastigheterna. Området med allmänt vatten sträcker sig i norr och öster ut till farleden mot Stockholm. I söder gränsar området till kommungränsen mot Haninge kommun. Områdets huvudsakliga gränser visas i bilaga 1.

I väster sammanfaller gränsen för förslaget till nationalparken med gränserna för befintliga naturreservat och statens fastighetsinnehav. Biskopsö och Långskärs naturreservat ingår inte i förslaget. Ett begränsat område på södra delen av Långviksskär inom Långviksskärs naturreservat innefattar mark som fortsatt kommer samägas av staten och privata markägare. Området kommer därmed inte att ingå i nationalparken.

2.7 Nationalparkens syfte

Nämndöskärgårdens nationalpark föreslås bildas med följande syfte:

Bevara ett representativt och variationsrikt havs- och skärgårdslandskap i Östersjön i väsentligen oförändrat skick.

Syftet ska uppnås genom att:

- minimera negativ påverkan på områdets naturvärden och inte tillåta exploaterande verksamhet
- införa nödvändiga regleringar för att bevara marina miljöer
- bedriva ändamålsenlig skötsel för att bevara och utveckla områdets naturvärden

¹⁷ Enligt kulturmiljölagen 1 kapitlet 4 §

- genomföra ändamålsenliga åtgärder för att ge allmänheten tillgång till nationalparkens natur- och upplevelsevärden

Hur syftet ska uppnås beskrivs en huvudsaklig förvaltningsinriktning. De två första punkterna uppnås i första hand genom införande av regleringar medan de två senare främst uppnås genom nationalparkens skötsel.

2.8 Natur- och upplevelsevärden

Beskrivningen av värden sammanfattar områdets natur- och upplevelsevärden. De beskrivna värdena kommer att prioriteras i skydd och förvaltning av nationalparken.

2.8.1 Naturvärden i nationalparken

Grunda mjukbottnar (0-20 meters djup), fyller en viktig ekologisk funktion där bland annat fisk och fågel hittar föda. Grunda vikar med ängar av kärlväxter och kransalger är viktiga lek- och uppväxtområden för till exempel gädda och abborre. Dessa rovfiskar är viktiga för den ekologiska balansen i området och i Östersjön. I och på de mjuka bottenarna lever djur som musslor, kräftdjur och maskar. Miljöerna är mycket variabla. Bottenarna består av sand, grus eller finare sediment och kan vara kala eller klädda med vegetation.

Djupa mjukbottnar (>20 meter), utgör mer än hälften av havsbottenarnas areal. Under vinterhalvåret söker sig många av skärgårdens fiskarter mot närliggande djupare mjukbottnar som har god förekomst av musslor, borstmaskar och kräftdjur. Beroende på djup och exponeringsgrad återfinns blandbottnar med sten, grus och sand, rena grus- eller sandbottnar, samt djupa bottenar med finsediment. Bottenarna bedöms vara väl syresatta.

Grunda och djupa hårbottnar med ekologiskt viktiga makroalgsamhällen och musselbäddar hyser en stor biologisk mångfald. Blåmusslorna filtrerar vattnet och hjälper till att hålla det klart medan blåstång och rödalger skapar viktiga strukturer som fungerar som skydd för småfisk, kräftdjur och många andra arter. Blåmusslor täcker stora ytor i området. Många sjöfåglar som ejder och alfågel samt flera fiskarter är starkt knutna till havsområdet där de hittar sin föda på musselreven. Till exempel strömming och skarpsill äter musslans larver och utgör i sin tur föda åt fåglar. I områdets östra delar finns ett stort antal djupa rev. Här är vegetationen begränsad. Block och sten är i stället ofta bevuxna med fastsittande nässeldjur och mossdjur. Undersökningar indikerar att havsområdet har betydelse för strömmingens rekrytering.

Skär och små öar är karaktäristiska för landskapet och viktiga platser för häckande kust- och sjöfågel, samt som vilo- och pälsömsningsplatser för gråsäl. Skären och småöarna är vanligtvis ganska kala, men det finns en stor variation av vegetation vilket gynnar olika fågelarter. Den vegetation som finns består ofta av karaktäristiska arter anpassade till den exponerade miljön i form av väder, vind och potentiell överspolning av brackvatten. Vegetationen påverkas också av

fågelspillning som bidrar med näringsämnen. Det kan också finnas en rik lavflora på de annars kala stenhällarna.

Skogarna speglar övergången från mellanskärgård till ytterskärgård. På större öar i de västligaste delarna finns gott om äldre tallskogsmiljöer. Den rödlistade¹⁸ svamparten talticka är vanligt förekommande. Längre österut övergår barrskogen alltmer till lövdominerad skog. Små lövsumpskogar förekommer på flera öar. Variationen erbjuder livsmiljöer för olika arter. Mängden död ved är idag förhållandevis liten, men kommer sannolikt att öka på sikt vilket förbättrar förutsättningarna för arter som är beroende av död ved, till exempel vissa lavar och vedskalbaggar.

Odlingslandskapet hyser naturtyper och strukturer som formats av människans brukande av landskapet. Betesmarker, slåtterängar, strandängar och betade skogar är betydelsefulla för odlingslandskapets flora och fauna. Även före detta åkermark, kulturelement och småbiotoper så som stenmurar, odlingsrösen, brynmiljöer, hamlade träd och öppna diken bidrar till det biologiska kulturarvet och upplevelsen av det historiskt brukade landskapet. Det biologiska kulturarvet och höga värden kopplat till människans historiska brukande finns idag framför allt på Rågskär, men även på Bullerö och Långviksskär.

2.8.2 Upplevelsevärden i nationalparken

Vida vyer och skärgårdslandskap

Vida vyer över havet och en obruten horisont tillsammans med utsikten över den oexploaterade skärgårdens gytter av små och stora öar, kobbar och skär ger en känsla av frihet, rymd och storslagenhet. Här finns möjlighet att uppleva mörker och stjärnhimmel. Det finns platser där stillhet, lugn och ro råder.

Möte med fåglar och säl

Möten med fågel och säl ger möjlighet att både uppleva och lära mer om gråsäl och den mångfald av fågelarter som finns i området. Här finns allt från kolonier med häckande kust- och sjöfågel till den mäktiga havsörnen. Fågellivet är som rikast under vår och försommar men det finns också fågelarter som lever året runt i Nämndöskärgården.

Livet under ytan

Områdets värdefulla undervattensmiljöer med allt ifrån grunda vikar till djupa vattenområden med både hårda och mjuka bottenar ger möjlighet att uppleva ekosystemen i Östersjön. Nyfikenhet väcks för fiskar, andra djur och vattenväxter under ytan.

Skärgårdsöarnas variationsrika natur

Berggrunden i kombination med den magra jordmånen, brukandet samt vädret och havets påverkan med sena vårar och milda höstar ger möjlighet att uppleva många

¹⁸ Rödlistan är en sammanställning av arters status (utdöenderisk). Läs mer om rödlistade arter i på Artdatabankens webbsida <https://www.artdatabanken.se/det-har-gor-vi/roedlistning/>

olika naturtyper med karakteristisk flora och fauna och ett biologiskt kulturarv. Här kan man uppleva en variation från frodigare träd- och buskklädda öar till kala, karga skär med lavar och annan låg växtlighet som ger möjlighet att förstå den mosaikartade naturmiljön på skärgårdens öar.

Skärgårdsliv i gångna tider

Spåren från hur man tidigare levde i området, och hur detta levnadssätt, med en kombination av fiske, jordbruk och jakt, har präglat natur- och kulturmiljöer går att uppleva i området. På de större öarna finns fortfarande traditionell bebyggelse och några mindre bymiljöer kvar. Kronohamnsfisket, det vill säga det statligt beskattade strömmingsfisket, och sjöfart, har varit viktiga i området, vilket har satt sina spår. Landskapet har under olika tidsepoker inspirerat till skapande och området uppmärksammades av flera kända konstnärer kring sekelskiftet 1900.

2.9 Förvaltare av nationalparken

Länsstyrelsen i Stockholms län föreslås vara förvaltare av nationalparken.

3. Förvaltning av nationalparken

Här presenteras mål och inriktning för områdets förvaltning. Detta kommer att utvecklas vidare vid framtagandet av fullständiga föreskrifter och skötselplan (se avsnitt 1.3).

3.1 Mål för områdets förvaltning

Målen utgår från hur syftet ska nås och baseras på de värden som finns i området (se avsnitt 2.8.1 och 2.8.2). Målen för förvaltningen kommer att vara grund för föreskrifter och skötselplan. De kommer också ligga till grund för uppföljning och naturvägledning.

Förslag till mål för förvaltningen är att:

- De grunda mjukbottnarnas viktiga strukturer och funktioner ska bevaras för att gynna biologisk mångfald. Förutsättningarna för en fungerande rekrytering av kustlevande rovfisk, till exempel gädda och abborre, ska förbättras.
- Levande och syresatta djupa mjukbottnar med en hög diversitet av grävande djur, bottenlevande fiskar och andra organismer ska bibehållas.
- Hårdbottnarnas höga biologiska mångfald ska bevaras med strukturbildande och välmående makroalgsamhällen och blåmusselbäddar samt förutsättningar för en fungerande fiskrekrytering, till exempel strömming.
- Skär och små öar ska fortsätta fungera som viktiga miljöer för häckande fågel och gråsäl.
- Skogarnas ekologiska värden och kvaliteter ska bevaras och utvecklas. Det ska finnas en variation av skogstyper, med träd i olika åldrar och död ved.
- Odlingslandskapets ekologiska värden och kvaliteter ska bibehållas och förstärkas. Arealen hävdad mark ska inte minska. Strukturer och element typiska för det brukade landskapet, så som gamla murar, odlingsrösen och diken, ska bevaras och synliggöras för besökare.
- Naturen ska vara tillgänglig för alla. Genom att aktivt tillföra kunskap, information och service ska förvaltningen stärka och underlätta möjligheten till upplevelser både över och under ytan.

Förvaltningen av nationalparken ska vara adaptiv. Med adaptiv förvaltning menas att förvaltningen är strukturerad i en process som upprepas, där åtgärder planeras

och genomförs och därefter analyseras, för att kontrollera om åtgärderna leder till de resultat och effekter som man önskar för att uppnå målen för förvaltningen.

3.2 Kritiska påverkansfaktorer

Följande påverkansfaktorer har identifierats som kritiska för att bevara områdets värden och utgör utgångspunkter för förslag till föreskrifter och skötselplan.

Exploatering och fysisk störning påverkar landskapsbilden och upplevelsen av orördhet negativt. Det kan leda till fysisk förlust, störning och fragmentering av habitat, grumling och sedimentation, förändrade hydrografiska förhållanden, tillförsel av störande ljud med mera.

Den fysiska påverkan i kustzonen har ökat gradvis sedan 1960-talet i Stockholms skärgård. Regleringar för att hindra exploatering och fysisk störning har funnits i området under relativt lång tid i och med att stora delar av landarealen har varit naturreservat sedan 1960- respektive 1980-talen.

Utsläpp och föroreningar i form av tillförsel av näringsämnen som kväve och fosfor, utsläpp av miljögifter som tungmetaller och olja, samt nedskräpning i havet påverkar de flesta marina organismer negativt. Det kan leda till förändringar i artsammansättningen, förlust och störning av livsmiljöerna samt att det uppkommer syrefattiga miljöer.

Området är påverkat av den storskaliga övergödningen i Östersjön, dumpningen av skräp i havet och historiska utsläpp av miljögifter. I området finns dass och toaletter (både på båtar och på land) som kan läcka näringsämnen vilket kan ge stor lokal påverkan i grunda och skyddade vikar. Det bedrivs yrkessjöfart, militär verksamhet och det förekommer många fritidsbåtar i området, vilket lokalt kan påverka miljön genom kemisk belastning (giftiga ämnen från båtbottnfärger, olja och drivmedel).

Fiske påverkar fiskpopulationerna och kan även störa fågellivet om fisket sker under häckningstid. Handredskapsfiske kan, genom att försvaga populationerna, lokalt utgöra en stor påverkansfaktor i vikar med fungerande lek- och uppväxtplatser för rovfisk. Det storskaliga pelagiska fisket påverkar strömmingsbestånden negativt.

Inom den föreslagna nationalparken bedrivs i dagsläget inget yrkesfiske. Husbehovsfiske med mängdfångande redskap, såsom nät, är begränsat. Däremot förekommer ett storskaligt pelagiskt trålfiske i anslutning till Stockholms skärgård. I dagsläget kan sådant fiske bedrivas in till fyra nautiska mil från baslinjen. Fiskekvoter beslutas av EU.

Sjöfart och fritidsbåtar kan orsaka grumling och ankringsskador på bottenarna främst i grunda områden. Båttrafiken kan störa fåglar och säl, både genom visuell störning och genom buller, särskilt under känsliga perioder som häckning och pälsomsning. Båttrafiken orsakar även buller under vattenytan som kan påverka ljudkänsliga organismer som fiskar och marina däggdjur. Buller kommer både från

motorer och kavitation från skrovet, och i båda fallen ökar bullret med hastigheten. Utöver fysisk påverkan kan båttrafik påverka miljön genom kemisk belastning (giftiga ämnen från båtbottnfärger, olja och drivmedel).

Regleringar i form av hastighetsbegränsningar för sjöfarten (inom 100 meter från land), har funnits under relativt lång tid, i och med att stora delar av områdets öar och skär har varit naturreservat sedan 1960- respektive 1980-talen.

Besökare kan, vid sidan av tidigare beskrivna aktiviteter såsom handredskapsfiske och att framföra båt, medföra annan påverkan på såväl naturvärden som upplevelser. Besöken kan störa kustfåglar och sälar, särskilt under känsliga perioder som häckning respektive pälsömsning. Besökare kan medföra en ökad risk för lokal nedskräpning, bränder, slitage eller andra skador på naturen. Ett stort antal besökare eller större grupper kan påverka upplevelsen och tillgängligheten negativt för andra besökare beroende på hur de uppträder.

Antalet besökare och fritidsbåtar har ökat i Stockholms skärgård sedan 1960-talet. Området är välbesökt idag, framför allt av besökare som kommer till området med egen fritidsbåt. Detaljerade sjökort och elektronisk navigation har gjort ytterskärgården avsevärt mer tillgänglig för fritidsbåtar. För besökare utan båt går det att åka med Bullerölinjen från Stavnäs vinterhamn till Bullerö under sommaren. Regler för dem som vistas på och runt öarna i området, till exempel i form av tillträdesförbud och ordningsföreskrifter, har funnits under lång tid i och med att stora delar är naturreservat.

Främmande arter kan ha stor påverkan på ekologiska processer. Det kan leda till att naturvärden går förlorade eller att ekosystemet förändras i grunden.

Mink och vresros finns i området idag. Minken påverkar fågellivet negativt och vresrosen riskerar att konkurrera ut vegetationen på skär och små öar. Minken jagas sedan lång tid tillbaka i området.

Jakt kan ha lokal påverkan på de populationer som jagas. Jakten kan också leda till störningar på djurliv och besökare under tiden det jagas.

Endast begränsad jakt förekommer idag inom delar av området (Långviksskärs naturreservat). Jakten på och runt öarna i området har, genom reservatsföreskrifterna, varit reglerad under relativt lång tid. På allmänt vatten kräver jakt på sjöfågel tillstånd från länsstyrelsen. För gråsäl gäller att Naturvårdsverket kan besluta om licensjakt i områden där det inte finns andra jaktrestriktioner för jakt på säl.

Skogsbruk skulle påverka skogen negativt. I och med att landarealen är skyddad inom naturreservat förekommer inget skogsbruk idag.

Brist på hävd skulle påverka odlingslandskap negativt. I och med att landarealen är skyddad inom naturreservat har hävd upprätthållits av förvaltningen.

Igenväxning av skär och öar kan leda till att livsmiljöerna för vissa fåglar försämras.

Området påverkas också av klimatförändringar som bland annat kommer att leda till att havsnivån stiger, att vegetationssäsongen förlängs och en ökad risk för

extrema väderförhållanden som torkperioder eller skyfall. Det kan påverka förvaltningen av området och kräva anpassningar.

3.3 Regler i nationalparken

Det kommer att behövas regler för att uppnå syftet för nationalparken, det vill säga för att bevara naturmiljöerna och tillgängliggöra dessa för framtida besökare.

Regleringar finns eller kommer att införas genom nationalparksföreskrifter och genom tillämpning av annan miljölagstiftning samt sektorslagstiftning för fiske och sjöfart. Fullständiga nationalparksföreskrifter kommer att skickas på remiss före sommaren 2024 (se avsnitt 1.3).

3.3.1 Regleringar genom föreskrifter

Föreskrifterna regleras med stöd av miljöbalken¹⁹. De är indelade i dels föreskrifter för markägaren (staten) och andra sakägare och dels föreskrifter för allmänheten.

Föreskrifter för nationalparken ska reglera det som är nödvändigt för att uppnå nationalparkens syfte utan att vara mer långtgående än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses. Sammanfattningsvis föreslås nedanstående verksamheter regleras eller tillåtas:

- Det kommer inte vara tillåtet med verksamhet som tar mark eller vatten i anspråk eller som innebär skador på mark, vegetation eller den marina miljön och som förändrar landskapets karaktär. Till exempel föreslås förbud mot att spränga, dämna vatten, avverka träd, uppföra byggnad, plantera in organismer eller anlägga fiskodling.
- Det kommer inte vara tillåtet att jaga fågel i nationalparken. Inom nuvarande Bullerö naturreservat, inom stora delar av Långviksskärs naturreservat samt i området kring Skräplorna kommer all jakt vara förbjuden. I övriga delar får jakt bedrivas enligt gällande jaktlagstiftning. Skydds jakt kommer att vara tillåten inom hela nationalparken.
- Fiske föreslås vara tillåtet i stora delar av nationalparken utom i några utvalda områden som fredas som rekryteringsområden för gädda och abborre. Fredningsområden för fisk kommer att regleras med stöd av fiskelagen²⁰ av Havs- och vattenmyndigheten på begäran av länsstyrelsen.

En utgångspunkt för föreskrifterna är att aktiviteter som idag får bedrivas i området med stöd av allemansrätten så långt som möjligt ska vara tillåtna.

- Friluftslivet kommer regleras i viss grad och kanaliseras för att undvika störningar på känsligt djurliv och slitage på känslig vegetation. Samtidigt ska behovet av naturupplevelser som till exempel stillhet, avskildhet och

¹⁹ Enligt miljöbalken kapitel 7, 4 och 30 §§ samt enligt nationalparksförordningen (1987:938) 4 §

²⁰ Enligt fiskelag (1993:787)

tystnad kunna erbjudas. Till exempel ska husdjur vara kopplade och förbud ska gälla för start och landning med luftfartyg inklusive drönare.

- Det kommer vara tillåtet att färdas med båt samt lägga till och ankra inom större delen av nationalparken, där det inte är tillträdesförbud, ankringsförbud eller förbud mot båttrafik. Förbuden kan bli aktuella i vissa grundområden som identifierats som särskilt värdefulla (se bilaga 3).
- Tillträde till vissa områden kommer att begränsas för att möjliggöra ostörda häckningsförhållanden för fågellivet samt skydda vissa grunda vikar med höga naturvärden (se bilaga 3).
- Det kommer fortsatt finnas hastighetsbegränsningar för båttrafik inom 100 meter från land. Hastigheten föreslås sänkas från 7 knop till maximalt 5 knop. Regleringen avses beslutas av länsstyrelsen med stöd av sjötrafikkförordningen²¹. Syftet med hastighetsbegränsningen är att förhindra att vattenkvaliteten påverkas negativt exempelvis genom grumling samt att minimera störningar på djurlivet och att tillgodose människors behov av stillhet och tystnad.
- Övernattning i båt, tält eller dylikt kommer vara tillåten, om än med viss tidsbegränsning, för att området ska vara tillgängligt och naturen inte ska ta skada. Förslaget innebär att det kommer att vara tillåtet att övernatta i till exempel tält eller båt maximalt två dygn på samma plats vilket är i linje med allemansrätten.
- Organisatörer av aktiviteter med stora grupper ska ha tillstånd från länsstyrelsen innan aktiviteten genomförs. Syftet är att minimera störningar både på naturmiljöerna och för andra besökare genom att länsstyrelsen bland annat får möjlighet att påverka tider och platser för besök av större grupper.
- Det kommer att vara tillåtet att elda på iordningställda grillplatser och använda medhavd grill på ben. Det kommer inte vara tillåtet att elda så att det medför skada på mark eller vegetation eller när det råder eldningsförbud.
- Det kommer vara tillåtet att plocka bär och matsvamp samt blommor som inte är fridlysta.

Verksamhet som sker i nationalparken med stöd av särskild rätt, till exempel underhåll av ledningar eller dylikt med stöd av ledningsrätt eller servitut, kommer att undantas från de aktuella förbuden i nationalparkens föreskrifter och därmed fortsatt vara tillåtna. Hantering av sjösäkerhetsanordningar inom området ska kunna ske.

²¹ Enligt sjötrafikkförordning (1986:300)

Föreskrifterna ska inte heller hindra skötsel av nationalparken för att nå målen i fastställd skötselplan. Det kommer också vara möjligt att vidta nödvändiga åtgärder vid insatser av Polismyndigheten, Tullverket, Kustbevakningen, sjukvården eller räddningstjänsten samt vissa verksamheter kopplade till myndigheter inom totalförsvarets militära del eller mellanstatliga organisationer.

3.3.2 Andra regleringar

Verksamheter som kräver dispens eller tillstånd från någon av föreskrifterna i området förutsätter ofta prövning även enligt andra lagrum i miljöbalken för att kunna utföras. Exempel på sådan prövning kan vara dispens från strandskyddsbestämmelser²², tillstånd eller anmälan för miljöfarlig verksamhet²³ eller tillstånd till muddring eller annan vattenverksamhet²⁴.

Tillstånd krävs för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom Natura 2000-området²⁵.

3.4 Skötsel av nationalparken

Förvaltaren ska planera och genomföra åtgärder i enlighet med områdets skötselplan vilket ska bidra till att syftet med nationalparken uppnås. I skötselplanen beskrivs de natur- och upplevelsevärden som ska bevaras. Mål och huvudsaklig inriktning för skötsel och hur besökare ska tas emot kommer att preciseras i skötselplanen som skickas på remiss före sommaren 2024 (se avsnitt 1.3).

Nationalparkens förvaltare har det administrativa och ekonomiska ansvaret för förvaltningen och svarar för de praktiska åtgärder som ska utföras. Förvaltaren ansvarar för underhåll av byggnader och anläggningar samt för renhållning och information. Förvaltaren ska också märka ut nationalparkens gränser i terräng enligt Naturvårdsverkets anvisningar. Gränser i vatten markeras normalt sett inte, undantaget vissa fågelskyddsområden som kan markeras med bojar under förbudstid.

3.4.1 Skötsel av områdets värden

Förvaltaren ska sköta området så att målen för förvaltningen nås (se avsnitt 3.1). Skötsel och bevarande av områdets naturvärden är grund för att upplevelsevärdena bevaras och förstärks.

Strategier som kan vara aktuella att utveckla i skötselplanen är:

²² Enligt miljöbalken 7 kapitlet

²³ Enligt miljöbalken 9 kapitlet

²⁴ Enligt miljöbalken 11 kapitlet

²⁵ Enligt miljöbalken 7 kapitlet 28 a §

- Bibehålla och i vissa fall restaurera grunda vikar som är viktiga för reproduktion av rovfisk som gädda och abborre.
- Minimera den lokala näringsbelastningen från till exempel toaletter, dass och avlopp.
- Bibehålla områdets hävdberoende miljöer och kulturmiljövärden i anslutning till befintliga byar och byggnader.
- Bekämpa främmande arter såsom mink och vresros.
- Bibehålla den funktion som skär och små öar har som viktiga häckningsplatser för fågel till exempel genom att motverka igenväxning.
- Bibehålla skogarnas variation och förstärka viktiga strukturer till exempel förekomsten av död ved.

Förvaltningen ska också ta fram en plan för hur målen för förvaltningen ska följas upp.

3.4.2 Naturvägledning, tillgänglighet och service för besökare

Förvaltningen ska tillföra kunskap, utveckla möjligheter till upplevelser och se till att området är tillgängligt för besökare (se avsnitt 3.1). I arbetet med att bilda nationalparken tas det fram en plan för naturvägledning som komplement till skötselplanen för att beskriva hur förvaltningen ska arbeta med naturvägledning för att skapa nyfikenhet och förståelse för natur- och kulturmiljöerna i nationalparken.

Zonering avses användas som grund för att precisera hur förvaltningen ska nå målet med en nationalpark som är tillgänglig för alla. Nationalparken föreslås delas in i tre zoner med varierande grad av tillgänglighet, orördhet och påverkan. Ett förslag till indelning i zoner presenteras i bilaga 3.

- Zon I (Orörd zon). Här ska besökare på egen hand kunna uppleva områdets värden. Sannolikheten är hög för att uppleva avskildhet, stillhet, orörd natur, uppleva utmaning och att klara sig själv. I princip finns inga anordningar eller service till besökarna.
- Zon II (Lågaktivitetszon). Är till största delen en orörd zon. Några besöksvärda och välbesökta platser, framför allt områdets populära naturhamnar tillgängliggörs med till exempel information, rastplatser eller service i form av dass. Utmärkning av farleder för fritidsbåtar förekommer, enstaka vandringsleder kan iordningsställas.
- Zon III (Högaktivitetszon/entrézon). Här kan alla besökare ta del av områdets värden. Här finns tillgänglighetsanpassade anordningar, leder, och service i form av toaletter och tillgång till vatten. Målsättningen är att besökare ska kunna komma hit med allmänna kommunikationer. I zonen finns naturvägledning i olika former, information, utställningar och guidningar som bidrar till ökad kunskap.

I samband med att målen för tillgänglighet och naturvägledning preciseras i skötselplan och plan för naturvägledning ska också en plan för uppföljning tas fram.

3.4.3 Istandsättning av entréer och informationsplatser

Bullerö är utsedd till att fungera som primär entré och området runt byn kommer vara det mest tillrättalagda besöksmålet i nationalparken. Målsättningen är att besökare ska kunna komma hit med allmänna kommunikationer. Väl där ska toalett, vandringsleder, raststuga, en utställning i jaktstugan, bastu, eldstad, dricksvatten, bänkar och rastbord finnas. Målet är att den fysiska tillgängligheten ska vara god. Naturvårdsverket och Länsstyrelsen i Stockholms län arbetar med att iordningställa området runt byn inför invigningen av nationalparken. Andra delar kan behöva utvecklas i förvaltningen.

Långviksskär är utsedd till sekundär entré. Tillgängligheten kommer behöva utvecklas av förvaltningen till exempel genom att befintlig led utvecklas till en rundslinga med information. Målet är att ön ska gå att nå utan tillgång till egen båt, till exempel med allmänna kommunikationer eller arrangerade turer för att på sikt avlasta Bullerö. De statligt ägda byggnaderna ska nyttjas i besöksverksamheten.

Information kommer finnas vid några av områdets populära naturhamnar där det också finns viss service i form av dass. Inför invigningen rustas de flesta befintliga dassen i området upp. Befintliga leder kommer iordningställas och informationen i området ska utvecklas.

Det planeras också för ett antal informationspunkter utanför nationalparken. Syftet är att uppmärksamma dem som inte känner till att nationalparken finns och ge vägvisning till dem som reser i närområdet. En av dessa informationspunkter kommer att ligga i Stavnäs vinterhamn, där bland annat Bullerölinjen utgår ifrån. Det kan också bli aktuellt att sätta upp information vid andra viktiga replipunkter för kollektivtrafiken i anslutning till nationalparken.

3.4.4 Delaktighet i förvaltningen

Förvaltaren ska verka för att skapa delaktighet genom att involvera lokala och regionala intressenter i förvaltningen så att både vetenskaplig och mer erfarenhetsbaserad kunskap kan tillvaratas. Syftet är att göra förvaltningen mer adaptiv.

Lokal delaktighet i förvaltningen av Sveriges nationalparker sker vanligtvis genom ett skötselråd som är rådgivande till förvaltaren. Skötselrådet kan till exempel involvera intresseorganisationer, lokala föreningar, universitet och lärosäten.

Förvaltare av Sveriges nationalparker ska också främja aktörssamverkan. Aktörer och företag som ordnar aktiviteter för eller tar emot besökare i eller i direkt anslutning till en nationalpark kan gå en särskild aktörsutbildning och har möjlighet att bli samarbetspartner till nationalparken. Målet med aktörssamverkan är att aktörer som verkar i och runt nationalparken arbetar i samma riktning för de

värden och mål som finns och att fler bidrar till att skapa berikande upplevelser i nationalparken utan att skada eller förstöra.

De som har gått aktörsutbildningen kan delta på regelbundna träffar och skriva ett samarbetsavtal med förvaltningen vilket ger dem rätt att använda nationalparkens symbol - guldstjärnan - i sin marknadsföring. Aktörerna kan även vara med på webbplatsen *sverigesnationalparker.se*.

Hur skötselråd och aktörssamverkan kan utformas kommer vara en del av det fortsatta arbetet med att ta fram skötselplan och naturvägledning. Detta kommer därefter utvecklas över tid av förvaltaren och berörda aktörer.

3.4.5 En samlad skötselplan för området

Länsstyrelsen i Stockholms län och Naturvårdsverket arbetar för att skötselplanen för nationalparken också ska omfatta de delar av Långviksskärs naturreservat som kommer att kvarstå som naturreservat (se avsnitt 4.2).

3.4.6 Tillsyn av nationalparken

Länsstyrelsen som myndighet är ansvarig för den operativa tillsynen i nationalparker enligt miljöbalken²⁶. Det innebär att länsstyrelsen ska utöva tillsyn över att gällande föreskrifter inom nationalparken efterlevs av såväl allmänhet, sakägare som andra intressenter. I praktiken kan det vara samma personal på länsstyrelsen som är både tillsyningspersonal och arbetar med den praktiska skötseln av nationalparken. Även Kustbevakningen och Sjöpolisen kommer att vara del av den tillsyn som ska bedrivas inom nationalparken.

²⁶ Enligt miljötillsynsförordning (2011:13)

4. Konsekvensbeskrivning

Detta avsnitt beskriver översiktligt konsekvenserna av att bilda den föreslagna nationalparken. En särskild konsekvensanalys av nationalparkens föreskrifter tas fram och remitteras med förslaget om föreskrifter. Naturvårdsverket kommer att göra en undersökning för att bedöma om planerad skötsel i nationalparken kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

4.1 Konsekvenser för hushållning av mark och vatten

Den planerade nationalparken utgör en mindre del av det område som är utpekad som riksintresse för naturvård och friluftsliv i Stockholms skärgård²⁷ samt överlappar helt ett område som är utpekad som riksintresse för kulturmiljövård²⁸. Att området blir nationalpark är i linje med intresseutpekandet.

I nordöstra kanten av den föreslagna nationalparken överlappar området med ett utpekad riksintresse för totalförsvaret²⁹ avseende hindersfrihet. I öster gränsar området till och överlappar i en mindre del befintliga farleder som är utpekade som riksintressen för sjöfarten³⁰. Varken totalförsvarets eller sjöfartens intresseutpekanden bedöms påverkas av att området blir nationalpark.

Väster om Almagrundet inom den föreslagna nationalparken finns ett mindre område som är utpekad som riksintresse för energiproduktion³¹ avseende vindproduktion. Naturvårdsverket bedömer att naturvårdens intressen bör ges företräde i området.

4.2 Konsekvenser för skydd av natur- och upplevelsevärden

Den planerade nationalparken upptar en sammanlagd yta på 31 800 hektar, huvudsakligen hav. Förslaget innebär att den skyddade arealen ökar med 23 500 hektar jämfört med idag.

Skyddet av den marina miljön förstärks i hela området. Bevarandet av de marina värdena uttrycks i syftet med nationalparken. Områdets marina värden och vad som påverkar dem är preciserat och ligger till grund för hur syftet ska nås. Det stora

²⁷ Enligt miljöbalken 3 kapitlet 6 § samt 4 kapitlet 1, 2, 4 §§§

²⁸ Enligt miljöbalken 3 kapitlet 6 §

²⁹ Enligt miljöbalken 3 kapitlet 9 §

³⁰ Enligt miljöbalken 3 kapitlet 8 §

³¹ Enligt miljöbalken 3 kapitlet § 8

sammanhängande området ger goda förutsättningar att bevara ekologiska processer genom att det inkluderar miljöer som är viktiga i arternas livscykel. Området blir också mer motståndskraftigt mot klimatförändringar och får en buffert mot negativ påverkan från utsjön på värdena inom skärgårdsområdet.

Nationalparken kommer bidra till att bevara områden och natur som har erkänd skyddsstatus internationellt, inom Europeiska unionen (art- och habitatdirektivet, Natura 2000) och (Helsingforskonventionen, Marine Protected Area). Området kommer att rapporteras som ett marint skyddat område i internationell rapportering³². Det innebär att den skyddade arealen kommer att ingå i Sveriges åtagande inom EU:s strategi om biologisk mångfald genom att bidra till att nå målet om att skydda 30 procent av EU:s havsområden till 2030.

Inom den planerade nationalparken finns två befintliga naturreservat med olika föreskrifter och skötselplaner. Syftet med naturreservaten är att bevara natur- och kulturmiljövärdena i skärgårdsmiljön, områdets orörda karaktär och ett värdefullt område för friluftslivet. Genom att bilda en nationalpark ges området ett starkare och mer enhetligt skydd. Föreskrifter och skötselplan kommer utvecklas så att syftet att bevara de marina miljöerna nås samtidigt som förutsättningarna för upplevelser för besökare stärks.

Bullerö naturreservat kommer att upphävas i sin helhet som en följd av att det kommer ingå i nationalparken. Långviksskärs naturreservat kommer att ändras i sin geografiska utbredning (se bilaga 1). För att upphäva eller ändra gällande beslut om områdesskydd krävs synnerliga skäl. I och med att skyddet stärks genom en nationalpark bedöms det vara skäl för ändringarna i befintligt skydd. Det är Länsstyrelsen i Stockholms län som tar beslut om upphävande och förändringar av naturreservaten. Länsstyrelsen avser också på sikt se över angränsande naturreservat, för att i lämplig omfattning samordna föreskrifterna inom hela området.

4.3 Konsekvenser för friluftsliv och naturturism

Nationalparken kommer att stärka möjligheterna för friluftsliv och upplevelser i ett karakteristiskt skärgårdslandskap, vilket bidrar till uppfyllelsen av Sveriges mål för friluftspolitikerna om att skyddade områden ska vara en resurs för friluftslivet³³. Förvaltningen av området kommer att bidra till att skapa goda förutsättningar för ett hållbart friluftsliv som tar hänsyn till känsliga områden inom nationalparken samtidigt som besök och naturturism främjas.

³² Läs mer om nationalparker i marin miljö på Havs- och vattenmyndighetens webbplats.
<https://www.havochvatten.se/arter-och-livsmiljoer/atgarder-skydd-och-rapportering/skyddade-omraden/marina-skyddade-omraden/nationalparker-i-marin-miljo.html>

³³ Mål för friluftspolitikerna Regeringens skrivelse 2012/13:51

Tillgängliggörandet av nationalparken genom information, naturvägledning och anordningar skapar bättre förutsättningar för berikande upplevelser inom området. I samband med att det bildas en nationalpark kommer det fördelas resurser till området för att informera om områdets värden, rusta upp befintliga byggnader och anordningar samt, om behov uppstår, utveckla nya anordningar för friluftslivet.

Bildandet av nationalparken och nationalparkernas status innebär att området uppmärksammas nationellt och internationellt vilket kan leda till ett ökat antal besökare. Området är redan idag känt i regionen och nyttjas för friluftsliv av framför allt båtlivet. Etableringen av nationalparken skulle däremot kunna innebära en ökning av arrangerade turer och att nya grupper, såsom utländska turister, mer långväga besökare och besökare som inte tidigare har besökt skärgården, i högre utsträckning hittar till området. För att det ska ske behöver sannolikt servicen runt området utvecklas för dessa grupper.

Bildandet av nationalparken medför att området synliggörs och får en internationellt känd och attraktiv kvalitetsstämpel som kan bidra till marknadsföringen av området och Stockholms skärgård som besöksmål. Företag och föreningar kan delta i aktörssamverkan som bland annat kan göra det möjligt för aktörer att nyttja nationalparkens symbol i sin marknadsföring. Nationalparkens attraktionskraft kan på så sätt även bidra till att naturturismen och besöksnäringen utvecklas runt om nationalparken och till att förlänga besökssäsongen i regionen.

4.4 Konsekvenser för rättighetshavare

Nationalparken kan enbart bildas på fastigheter som ägs av staten. På dessa fastigheter kan både juridiska personer och privatpersoner ha rättigheter. Det kan till exempel röra sig om fiskerätt, ledningsrätt eller annat servitut. Nationalparken förutses inte innebära några förändringar av dessa rättigheter med undantag av att fiske kan komma att inskränkas inom vissa angivna områden³⁴.

I arbetet med att ta fram förslaget till nationalpark har Naturvårdsverket försökt nå frivilliga överenskommelser med fastighetsägare i området (se bilaga 2). I samband med fastighetsreglering av förvärvade andelar i Västerby s:6 kan Naturvårdsverket komma att yrka på tvångsvis överföring av återstående mindre andelar. Om Lantmäteriet bifaller det yrkandet kommer samtliga andelar i Västerby s:6 tillhöra Naturvårdsverkets fastighet och området går då från att vara samfällt till att bli den fastighetens enskilda område.

³⁴ Fredningsområden för fisk samt förändrade fågelskyddsområden med tillträdesförbud under häckningsperiod

4.5 Konsekvenser för näringsliv och Stockholmsregionen

Som tidigare nämnt bidrar nationalparken till att området synliggörs och får en internationellt känd och attraktiv kvalitetsstämpel som bland annat förenklar marknadsföringen av området som besöksmål. Nationalparkens attraktionskraft kan även bidra till naturturism i nationalparkens omland. På detta sätt kan nationalparken vara en tillgång för utvecklingen i Stockholms skärgård.

Möjligheterna att resa till området utan egen båt kan behöva förbättras om området ska bidra till den lokala och regionala utvecklingen genom en ökad naturturism. En ökad efterfrågan på transporter kan innebära att kollektivtrafiken utvecklas samt att andra aktörer får möjlighet att erbjuda transporter till området.

4.6 Konsekvenser för statliga myndigheter

Länsstyrelsen påverkas som förvaltare av nationalparken och kan även komma att påverkas genom ökat behov av tillsyn och ökad ärendehantering. Kostnaderna för förvaltningen av området kan komma att öka när nationalparksförvaltaren ska iordningställa och i framtiden sköta anläggningar för besökare.

Kustbevakning och Polismyndigheten kan också komma att påverkas av ett ökat behov av tillsyn om besöksstrycket ökar mycket jämfört med idag och föreskrifterna inte efterlevs.

Havs- och vattenmyndigheten påverkas genom att myndigheten förväntas fatta beslut om fredningsområden på fisk efter begäran från Länsstyrelsen i Stockholms län.

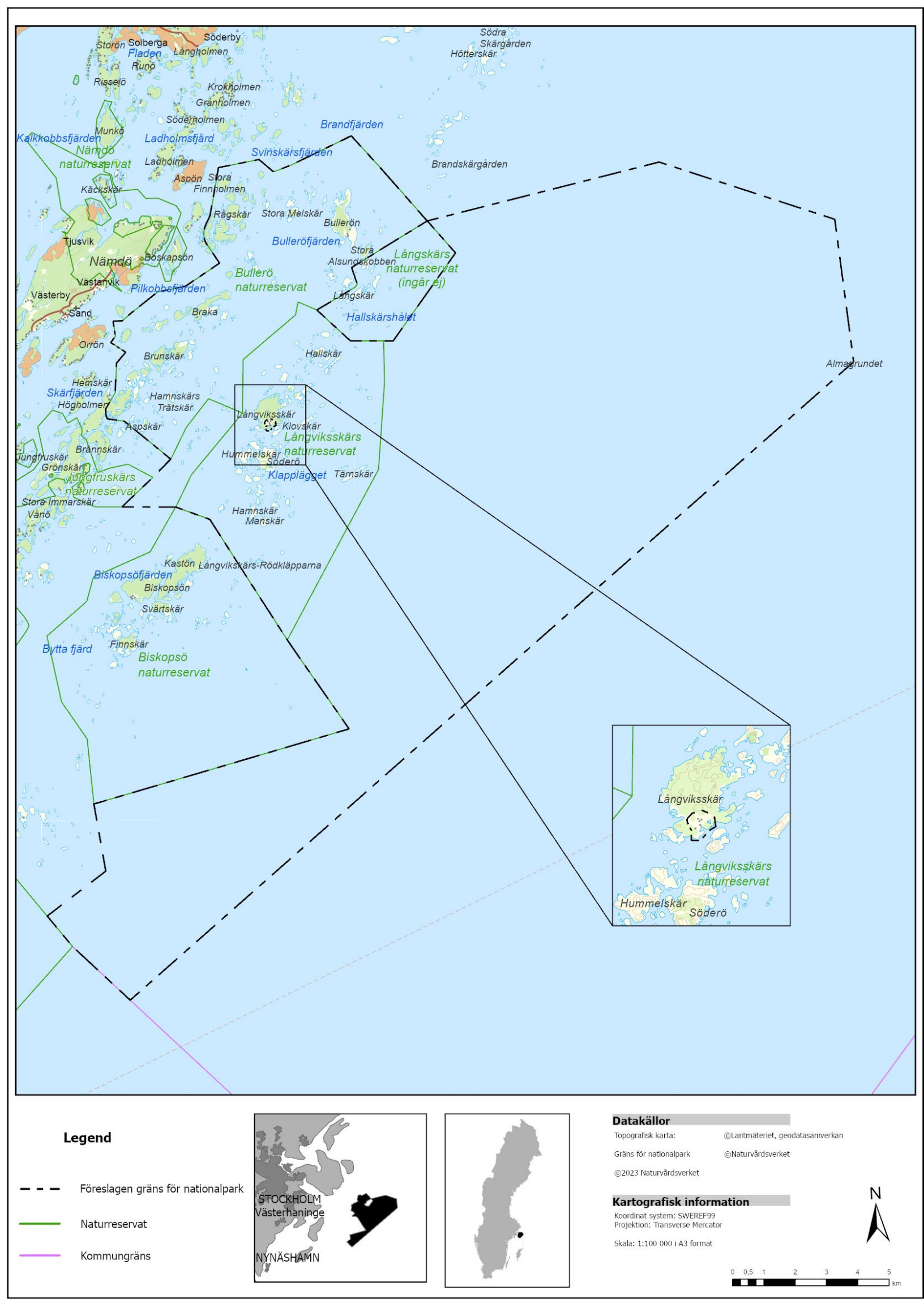
Naturvårdsverkets bedömer att nödvändiga insatser eller verksamheter inom Polismyndigheten, Tullverket, Kustbevakningen, sjukvården eller räddningstjänsten samt vissa verksamheter kopplade till myndigheter inom totalförsvarets militära del eller mellanstatliga organisationer inte påverkas av bildandet av en nationalpark eftersom undantag från föreskrifterna för dessa verksamheter kan medges.

Nationalparken får inte heller några konsekvenser för Sjöfartsverket utifrån deras behov av att hantera sjösäkerhetsaordningar i området då undantag från föreskrifterna kan medges.

4.7 Konsekvenser för kommunen

Förslaget om en nationalpark är inarbetat i kommunens översiktsplan. Nationalparken bedöms bidra till att locka besökare till kommunen vilket kan gynna besöksnäringen. Nationalparken bedöms få en positiv effekt på utvecklingen i kommunen.

Bilaga 1: Föreslagen gräns för nationalparken

Figur 1. Kartan redovisar föreslagna gränser för nationalparken.

Bilaga 2: Fastighetsägare

Fastigheter som idag ägs av staten

I förslaget till Nämndöskärgårdens nationalpark ägs fastigheterna Nämndö-Långvik 1:2, Nämndö-Långvik 1:3, Rörstrand 1:12, Västerby 5:36 och Västanvik 1:3 i Värmdö kommun av staten, genom Naturvårdsverket. Fastigheterna utgör det som idag är Bullerö naturreservat.

Utöver de ovannämnda fastigheterna finns även tre fastigheter där Statens fastighetsverk är förvaltare, nämligen Hallskär 2:1, 2:2 och 2:3 i Värmdö kommun. Fastigheterna utgörs av ett antal skär samt vattenområde i den norra delen av Långviksskärs naturreservat. Naturvårdsverket har begärt överföring av förvaltningsansvaret för dessa fastigheter.

Fastigheter och samfällighet som idag ägs av annan än staten

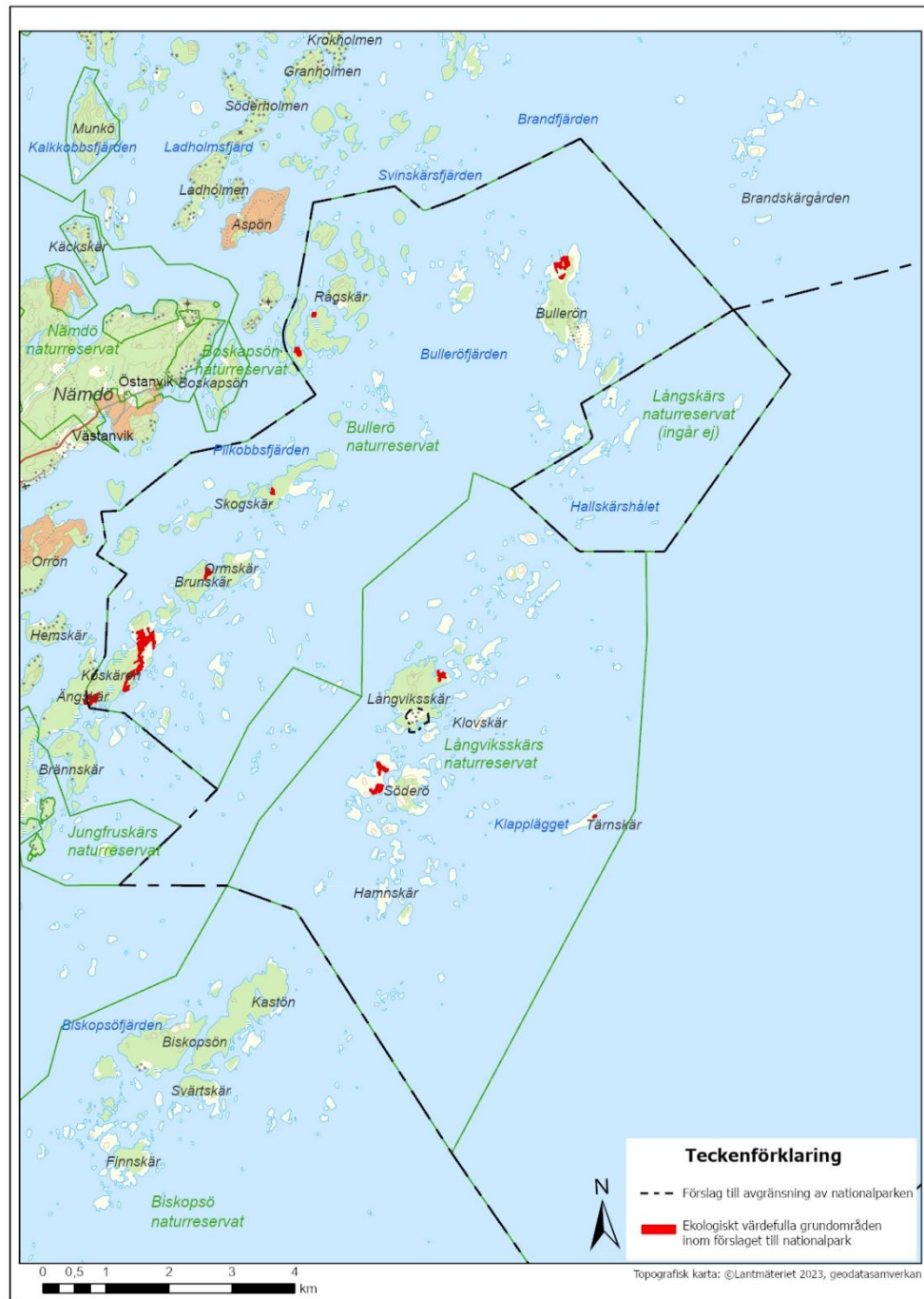
I förslaget om inrättande av Nämndöskärgårdens nationalpark finns två fastigheter och en samfällighet där förhandlingar om förvärv fortfarande pågår med berörda ägare. Naturvårdsverket har för avsikt att ha genomfört förvärven, samt efterföljande lantmäteriförrättningar, innan regeringen fattar beslut om ändring i nationalparksförordningen om att inrätta Nämndöskärgårdens nationalpark.

Fastigheterna Nämndö-Långvik 1:6 och Hallskär 1:1 i Värmdö kommun samägs idag av Naturvårdsverket och en privatperson. Fastigheterna utgör idag, tillsammans med de statligt ägda Hallskär 2:1, 2:2 och 2:3, Långviksskärs naturreservat. Naturvårdsverket äger 8/9 i de berörda fastigheterna, privatpersonen äger 1/9. Förhandling pågår och målet är att förvärva den mark och det vatten som är tänkt att ingå i nationalparken. Övrig mark, som alltså fortsätter att samägas, utgörs av tomtmark. Den marken kommer inte ingå i nationalparken.

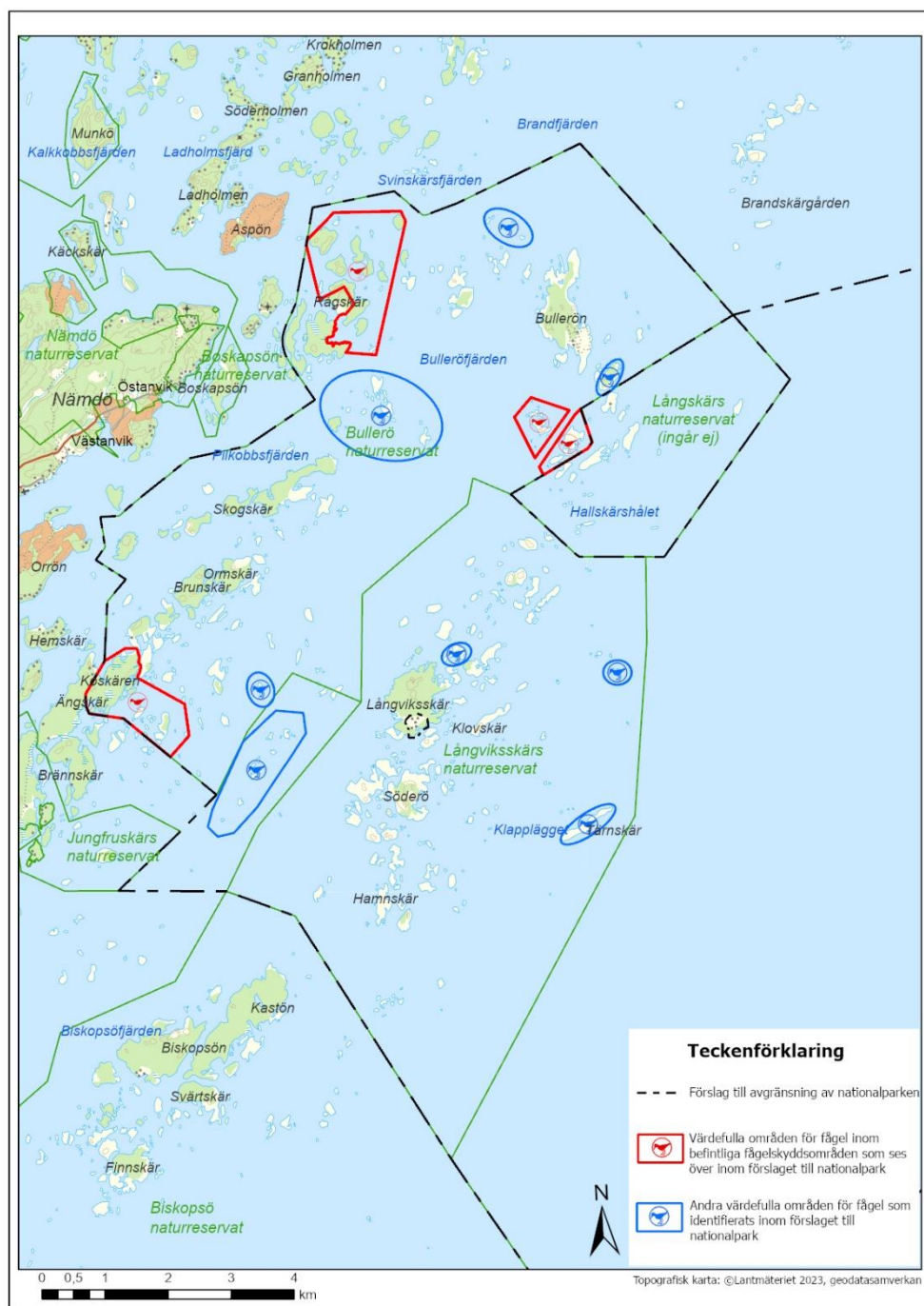
Samfälligheten Västerby s:6 i Värmdö kommun utgörs av ett antal öar och skär samt ett stort vattenområde. Samfälligheten ingår inte i något naturreservat eller annat skyddat område. Delägare i samfälligheten är åtta fastigheter. Av dessa ägs sex av privatpersoner och två av Skärgårdsstiftelsen i Stockholms län. Förhandling pågår och målet är att förvärva alla andelar i samfälligheten och därefter genom fastighetsreglering överföra området till någon av de fastigheter som Naturvårdsverket redan äger inom den blivande nationalparken.

De områden som Naturvårdsverket av olika anledningar inte kommer att ha förvärvat inför regeringens beslut om nationalpark, kommer att undantas och uteslutas ur nationalparksförslaget.

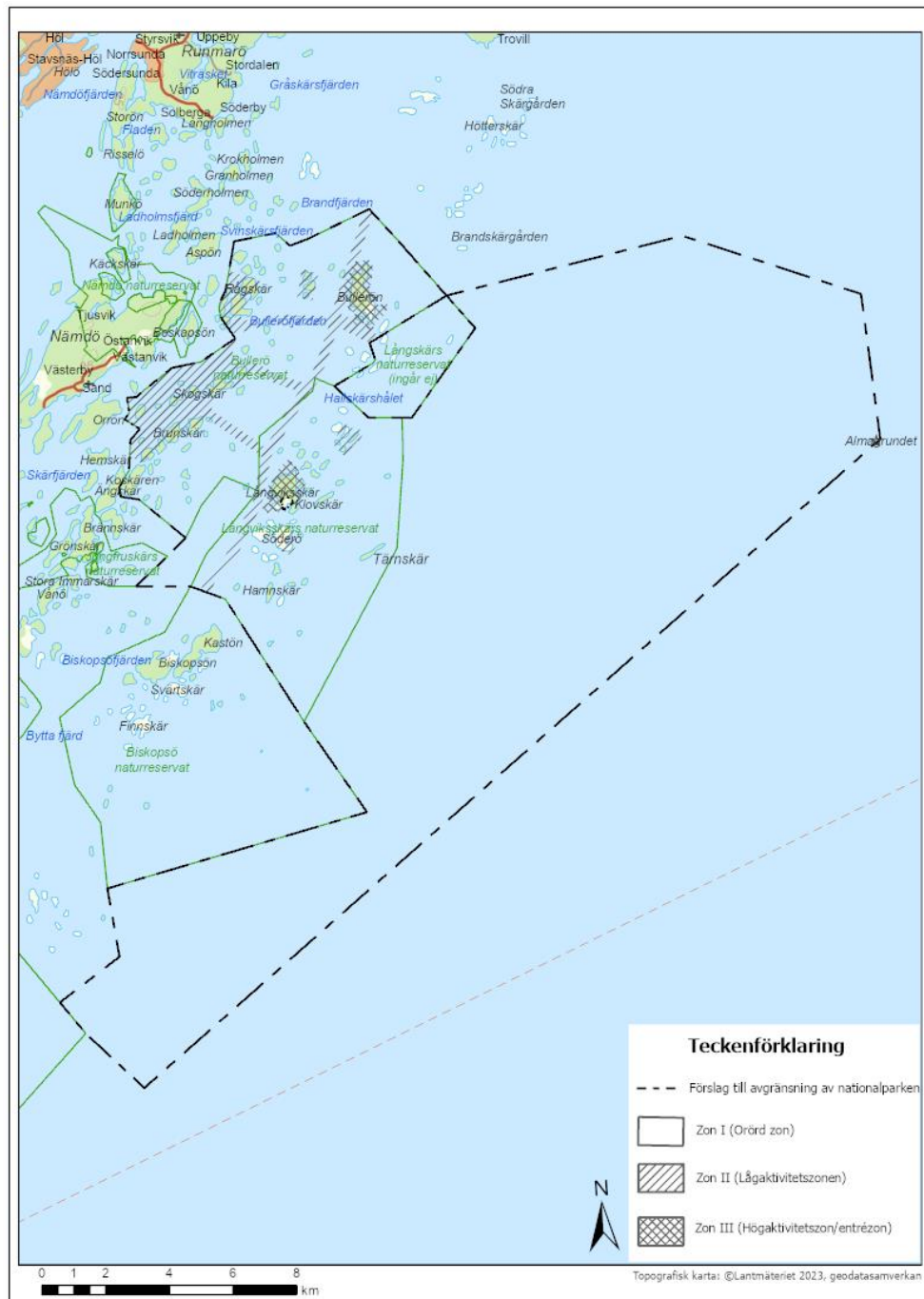
Bilaga 3: Övriga kartor

Figur 1. Kartan visar ekologiskt värdefulla grundområden som identifierats vid inventeringar i området. I dessa kan det bli aktuellt med regleringar av båttrafiken. Utformningen av regleringarna tas fram i fortsatt arbete med att föreslå föreskrifter för området. Förslag på föreskrifter kommer att skickas på remiss före sommaren 2024.

Figur 2. Kartan visar områden som är viktiga för fågellivet i området. Både befintliga fågelskyddsområden och övriga områden som identifierats utifrån behovet av att skydda fåglarna under häckningsperioden genom att reglera tillträde till områdena under en period. Utformningen av reglerna tas fram i fortsatt arbete med att föreslå föreskrifter för området. Förslag på föreskrifter kommer att skickas på remiss före sommaren 2024.

Figur 3. Kartan visar ett utkast till zonering för hur området ska tillgängliggöras för att tillgodose olika besökarens förväntningar från det orörda (zon I) till det mer tillrättalagda (zon III). Se beskrivning i avsnitt 3.4.2. Utformningen av zoneringen tas fram i fortsatt arbete med att föreslå en skötselplan för området. Förslag på skötselplan kommer att skickas på remiss före sommaren 2024.